

Isplati li se dulje ostati u svijetu rada?

Bejaković, Predrag

Source / Izvornik: **Aktualni osvrti, 2010, 3, 1 - 3**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.3326/ao.2010.22>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:242:473863>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Institute of Public Finance Repository](#)

Isplati li se dulje ostati u svijetu rada?

dr. sc. Predrag Bejaković

Hrvatska Vlada je na sjednici 29. srpnja 2010. predložila Saboru izmjene Zakona o mirovinskom osiguranju, koje bi stupile na snagu 1. listopada. Zakon predviđa penalizaciju prijevremenog umirovljenja i nagrađivanje ostanka u svijetu rada nakon 65 godina starosti, neovisno koliko staža osoba ima (za starosnu mirovinu je dovoljno svega 15 godina staža). Pokušat ćemo pokazati koliko je to opravdano.

Prema predloženom Zakonu povećavao bi se postotak penalizacije za ranije umirovljenje s dosadašnjih 1,8% po godini na 4,08%, pa bi za umirovljenje pet godina prije zakonskog roka za odlazak u starosnu mirovinu to smanjenje iznosilo 20,4%. Istodobno bi se pak za svaku godinu staža ostvarenog nakon navršenih 65 godina starosti mirovina povećala za 4,08%, odnosno za maksimalnih pet godina za 20,4%.

Koliko god bile teške i nepopularne ovakve mjere, one su nužne u cilju dugoročne stabilizacije i uspostave održivog mirovinskog sustava. Sadašnje stanje u mirovinskom sustavu je teško održivo s obzirom na dob umirovljenja, prava iz mirovinskog osiguranja, ali i sa stanovišta pravednosti mirovinskog sustava. U Hrvatskoj stopa systemske ovisnosti koja odražava omjer između broja osiguranika (1,53 milijuna) i broja umirovljenika (1,19 milijuna) iznosi 1,28 i jedna je od najlošijih u Europi. Ujedno, razmjerno je malo umirovljenika s 40 godina radnog staža (svega 11,6%), dok ih je 23,8% s 35 do 39 godina radnog staža.

Jedan od vjerojatno najznačajnijih uzroka takvog stanja je i nedovoljna penalizacija, odnosno smanjivanja mirovine zbog prijevremenog umirovljenja. Prema važećem Zakonu o mirovinskom osiguranju od siječnja 2008. prijašnje maksimalno smanjenje mirovine zbog prijevremenog umirovljenja sniženo je s 20,4% na 9%. Tako je nastalo paradoksalno stanje: vrlo mala razlika u visini mirovine za osobe koje su odradile cijeli radni vijek i kasnije otišle u mirovinu u odnosu na osobe koje su ranije otišle u mirovinu, pa su zbog toga platile manje mirovinskih doprinosa i dulje će koristiti mirovinu. Ne treba čuditi da se iz godine u godinu znatno povećava broj korisnika prijevremenih starosnih mirovina: s 22.880 u 1997. na čak 93.574 osoba krajem lipnja 2010.

Time ne samo da se povećao broj umirovljenika i neminovno mirovinski rashodi (koji čine prosječno 10,8% BDP-a u razdoblju od 2005. do 2009. godine), nego je i navedeno stanje nepravedno u odnosu na osobe koje su odradile cijeli radni vijek. Drugim riječima, ako između dvije osobe postoji velika razlika u razdoblju osiguranja i iznosu plaćenih doprinosa jer je jedna radila pet godina kraće (odnosno pet godina duže koristi mirovinu), a ostvaruju približno jednaku mirovinu – sustav je nepravedan prema osiguraniku koji je odradio cijeli radni vijek. Čak i ako je mirovina prijevremenog umirovljenika nešto manja, ta će osoba zbog dužeg razdoblja ostvarivanja mirovinskih prava povratno dobiti gotovo isti ukupni iznos svih mirovina kao osoba koja je otišla kasnije u mirovinu i ostvaruje punu mirovinu, ali je prima kraće vrijeme. Naravno da je teško uspoređivati neusporedivo – svaka pojedina osoba ima različitu radnu povijest, različita primanja i dohodak koji se različito odnosi prema prosječnoj plaći, očekivano trajanje života i slično - ali se najjednostavnijom matematikom pokazuje istinitost takvog navoda.

Koristimo se pritom izračunima Hrvatske stranke umirovljenika (2010) *Prijevremena mirovina nije osobni izbor radnika*, o muškarcu s prosječnim primanjima koji ostvaruje mirovinu od 2.334,80 kuna i muškarcu koji ostvaruje privremenu starosnu mirovinu po novim odredbama tako da mu je mirovina umanjena za pet godina i iznosi 1.626,19. Njihove se mirovine značajno razlikuju u mjesečnim i godišnjim iznosima, ali se razlika jako smanjuje ako se promatra koliko oni prime ukupno mirovine u cijelom razdoblju ostvarivanja mirovinskih prava. U Tablici 1 navedena je jednostavna ilustracija za muškarca koji je otišao u prijevremenu mirovinu po starom i novom Zakonu i zahvaljujući tome je koristio mirovinu pet godina duže.

Tablica 1: Procijenjena vrijednost mirovinskog primanja prema starom i novom Zakonu

Umirovljenik	Mjesečni iznos mirovine	Godišnji iznos mirovine	Razdoblje primanja mirovine	Ukupno mirovine u cijelom razdoblju
Osoba je otišla u prijevremenu mirovinu pet godina ranije - stari Zakon	1.859,95	22.319,40	17	379.429,80
Osoba je otišla u prijevremenu mirovinu pet godina ranije - novi Zakon	1.626,19	19.514,28	17	331.742,80
Osoba koja je ostvarila starosnu mirovinu s 40 godina radnog staža	2.334,80	28.017,60	12	336.211,20

Izvor: izračun autora prema podacima Hrvatske stranke umirovljenika (2010). *Prijevremena mirovina nije osobni izbor radnika!* Dostupno na: [<http://www.hsu.hr/>].

Posve je očito da se po starom Zakonu *isplatilo* otići u prijevremenu mirovinu, jer iako je mjesečna i godišnja mirovina bila manja za 9%, ukupno primljena mirovina je uslijed duljeg razdoblja korištenja mirovine bila veća za osobu koja je otišla u prijevremenu mirovinu i to za više od 42 tisuće kuna ili gotovo 13%.

Stanje se posebice pogoršava za osobu koja je odradila puni radni staž i cijelo vrijeme plaćala doprinose. Zbog lakšeg izračuna zanemarujemo preračunavanje na sadašnju vrijednost, uzimamo vrijednost prosječne bruto plaće u Hrvatskoj prema posljednjim raspoloživim podacima i navodimo podatke za plaćene doprinose za muškarca koji je radio 35 i 40 godina. Zbog jednostavnosti zanemarujemo promjenu stope mirovinskog doprinosa te pretpostavljamo da je mirovinski doprinos kroz cijelo promatrano razdoblje bio važećih 20%.

Tablica 2: Ukupno plaćeni mirovinski doprinos

Umirovljenik	Mjesečni iznos bruto plaće	Godišnji iznos mirovinskih doprinosa (bruto plaća *20%)	Razdoblje plaćanja doprinosa	Ukupno plaćeni mirovinski doprinos u cijelom razdoblju
Prijevremena mirovina 5 godina ranije – 35 godina rada	7.662	18.388	35	643.608
Starosna mirovina – 40 godina rada	7.662	18.388	40	735.552

Izvor: izračun autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku - Prosječna mjesečna bruto plaća po zaposlenome u pravnim osobama Republike Hrvatske za svibanj 2010. Dostupno na: [<http://www.dzs.hr>].

Iako je za tih pet godina dužeg plaćanja mirovinskog doprinosa, osiguranik s punim radnim vijekom platio gotovo 92 tisuće kuna (ili 14,3%) više mirovinskih doprinosa, iz Tablice 1 lako bismo mogli zaključiti kako je prema sada važećem Zakonu ustvari primio *manji ukupni iznos* mirovine. Stoga je kažnjavanje prijevremenog umirovljenja, odnosno nagrađivanje kasnijeg odlaska u mirovinu više nego potrebno, pohvalno i pozitivno. Stoga su brojne države već uvele ili uvode veće kažnjavanje ranijeg odlaska u mirovinu, odnosno uvećanjem mirovine nagrađuju duži ostanak na poslu.

Zaključak

U Hrvatskoj će u dogledno vrijeme vjerojatno trebati povećati dob za odlazak u mirovinu u skladu s kretanjima u drugim zemljama, ali neposredni naporu trebaju se usmjeriti da zaposleni stvarno i *odrade* svoj radni vijek. Možemo se nadati da će i ovakve nepopularne mjere povećane penalizacije prijevremenog umirovljenja biti jasan znak kako se *ispлати* ostati duže raditi. Navedene mjere povećanja mirovine ako osoba nastavi raditi i nakon stjecanja uvjeta za umirovljenje primjer su pozitivnih poticaja koje će osiguranici sigurno prepoznati.